

İmparatorluk İmgesi Olarak Politik Peyzajda Ankyra Roma ve Augustus Tapınağı (Temple of Rome and Augustus within The Political Landscape: A Monument of Imperial Image)

Emine SÖKMEN ADALI¹

¹Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Antropoloji Bölümü, Ankara/Türkiye
emine.sokmen@asbu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5747-8193

Doi: <https://doi.org/10.53463/splandes.202300165>

Corresponding Author/İletişim yazarı: Emine SÖKMEN ADALI

E-mail: emine.sokmen@asbu.edu.tr

ÖZET

Politik peyzajlar devingendir, siyasi otorite tarafından meşruiyet alanı yaratmada sürekli dönüşür, fiziksel alan anıtlar aracılığıyla yeniden inşa edilir ve tasarlanır. Augustus'un yeni kurduğu yönetsel düzenin bir yansıması olarak Ankyra'daki Roma ve Augustus Tapınağı, Galatia Eyaleti yönetim merkezi için emperyal gücün mimariyi politik mesaj aktarımında kullanmasına dönük tartışmada iyi bir örnek teşkil etmektedir. Tapınak, sadece imparatorluk fikrinin bir tezahürü olarak yükselmez aynı zamanda peyzajın bir unsuru olarak yerini alır. Ankyra Roma ve Augustus Tapınağı, ev sahipliği yaptığı yazıtın dikkat çekmesinden bu yana bir çok araştırmaya konu olmuş, tarihi, epigrafisi, mimarisi ve arkeolojisi bağlamında detaylıca irdelenmiş bir yapıdır. Bu çalışma, Galatia Bölgesi'nin bir Roma eyaletine dönüşmesiyle birlikte inşa edilmiş olan tapınağa, yeni yönetsel düzenin temsiliyetini ortaya koyma amacıyla politik peyzaj bağlamından bakmaya çalışmaktadır. Egemen gücü sembolize etmesinde tapınak, bu çalışmada içinde bulunduğu peyzajın sürekliliğinde, mekan üretimi ve görünürlük perspektifinde değerlendirilmektedir. Bu bağlamda Coğrafi Bilgi Sistemleri'nin mekansal analiz uygulamalarından biri olan görünürlük analizi ile ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Roma ve Augustus Tapınağı, Ankyra, Politik Peyzaj, Coğrafi Bilgi Sistemleri, Görünürlük Analizi.

ABSTRACT

Political landscape emerges as a spatial dimension of power. It is explained by the intervention through the creation of space of the political systems and is understood through the multi-layered relations revealed by the space, time and human factor. Rulers have always legitimated their power through the physical space by making use of monuments for exercising their supremacy. Temple of Rome and Augustus, representation of a newly established regime of Augustus, is a good case for discussing how imperial power made use of this monument for conveying a message inscribed on stone at the province of Galatian Ancyra. The monument does not only stand as an expression of imperial message, but it is also a component of the landscape. Temple of Rome and Augustus has been examined in detail in the context of its history, epigraphy, architecture, and archaeology. This study evaluates the temple, which was built during the merging of the Galatia Region into a Roman province, in the context of the political landscape in the representation of the new administrative order. The temple will be revisited by means of place making and its visibility value. In symbolizing the sovereign power, the location of the temple is also being evaluated through viewshed analysis, as part of the spatial analysis in which Geographic Information Systems (GIS) is utilized.

Keywords: Temple of Rome and Augustus, Ankyra, Political Landscape, Geographic Information Systems, Viewshed Analysis.

1. GİRİŞ

Peyzaj, bir uygulama alanı olarak insanın çevresi ile etkileşimini mümkün kılan kültürel, sosyal ve tarihsel bağlamı tanımlar (David ve Thomas, 2016, 38). Öznesi olan insanın algıladığı ve tecrübe ettiği haliyle peyzajın tanımlanmasının yanında ürettiği materyal kültürün peyzajda nasıl konumlandığı, peyzajın organizasyonu, yönetimi ve tarihsel süreklilikte yapılandırılması ile sonrasında algı ve anlamı nasıl değiştirdiği de bu alanın çalışma konularındandır (Smith, 2003, 10). Yakın zamanda peyzajın ele alınmasında disiplinlerarası eleştirel analiz temelli bir bakış açısının gerekliliği önem kazanmış, yaşanılan çevre, günlük eylemlerin gerçekleştiği pasif bir dekor olarak değil insanla olan ilişkisinin bütünleşik bir parçası olarak kabul görmeye başlamıştır. Böylelikle peyzaj, bir referans kaynağı ve kuramsal arkeolojik çalışmalarının odak noktası haline gelmiştir (David ve Thomas, 2016, 25). Peyzaj, karşılıklı ilişkisellik içinde birbirini var eden doğal ve kültürel örüntü ağları ile kavramlaştırılır. Bugün veya geçmişteki bütün insan eylemleri peyzaj üzerinde gerçekleşir ve peyzaj, öznesi insan aracılığıyla şekillenir, haliyle kişi ve toplulukların, yaşamış olduğu çevreyle tarihsel bağı bulunur. Lefebvre'nin dediği gibi, insanın akıl haritasındaki, kültürel olanla, toplumsal olan ise tarihsellikte mekanda birbirine bağlanır (1974, 25).

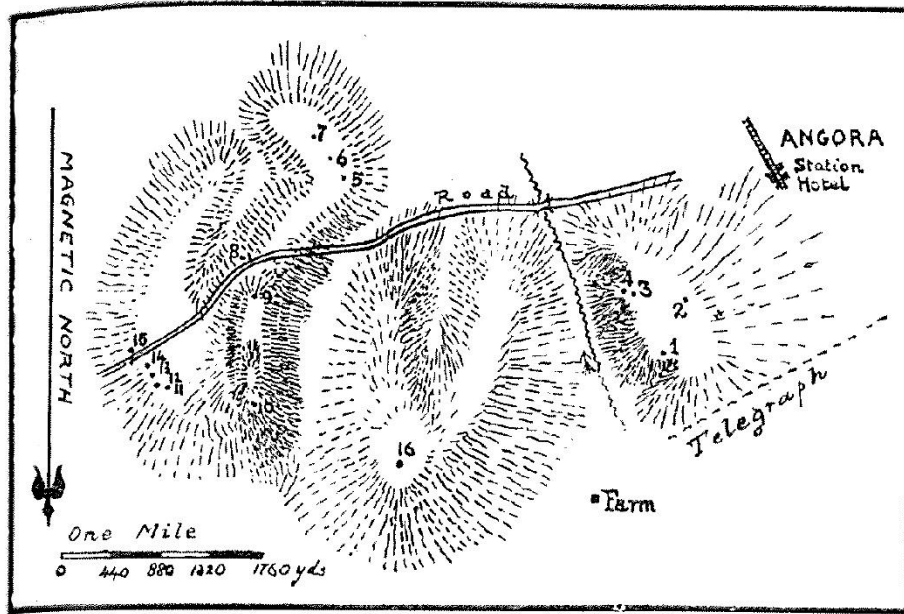
2. POLİTİK PEYZAJ

Peyzajlar bir tasarı dahilinde yönetsel erkin ihtiyaçları yönünde inşa edilmiş devrim içindeki fiziki ve sosyal çevrelerdir, diğer bir deyişle mekansallığın ve zamanın bir sentezi olan alanları ifade ederler. Politik peyzaj bu noktada politik sistemin yapısal düzenleme alanı olarak karşımıza çıkar, mekan, zaman ve insan faktörünün ortaya koyduğu çok katmanlı ilişkiler aracılığıyla anlaşılır kılınır. Smith (2003, 73), politik peyzajın insanların tecrübesi aracılığıyla düşünsel algılarını ön plana çıkardığının altını çizer (1). Politik peyzajların sosyal olarak inşa edildiğine, tarihsel süreçte katmanlaşan ilişkiler ağı olarak anılması gerektiğine, doğal peyzajın sosyo-kültürel dönüşümünde, otorite, güç, algı, sembolizm gibi kavramların etkinliğine vurgu yapar (Smith, 2003, 69-77). İnşa edilmiş çevreye tarihin işlenmiş olması, aynı zamanda politik amaçları gerçekleştirmede bu çevrenin bir araç olarak kullanılmasına da mahal verir.

Foucault'un çalışmalarının odağında olan güç/bilgi konfigürasyonu özelindeki yaklaşımına göre egemen gücün kendini meşru kılmasında ve toplumla iletişim kurmasında kullandığı araçların ve bunların üretim alanları olarak gücün izdüşümünün takibi, mekanlar ve yapılar yoluyla olmaktadır (Foucault, 2007, 173-182). Lefebvre 'alan'ın, politika ve ideolojilerden koparılmış bilimsel bir nesne olmadığını; her zaman politik ve stratejik bir karaktere sahip olduğunu; eğer alanın kendi içeriğine karşı tarafsız ve kayıtsız bir duruşu varsa bunun tamamen 'formal' yapıda ve rasyonel soyutlamanın somutlaşmış hali olarak görüldüğünü savunmuştur. Bunun tek sebebinin halihazırda iskan edilmiş ve kullanılıyor olması ile peyzaj üzerinde her zaman kolaylıkla gözlemlenemeyen geçmişe dair süreçlerin odak noktasında bulunması olduğunu iddia eder. Alan, tarihi ve doğal öğeler ile şekillendirilmiştir ve bu her zaman politik bir süreç olmuştur (Lefebvre, 1974, 76). Dönüştürülmüş peyzajlar üzerindeki insan eylemi, otoritenin o alanın tarihi mirası ve kendisi arasındaki bağlantıları güçlendirmek için kullandığı güçlü araçlar olurlar. Görsel ve tektonik kombinasyonlarla sosyopolitik ilişkiler oluşturulur, özellikle mekansal açıdan bütünleşmiş bir yer olarak kent ölçeğinde bir algının üretilmesi mimari ile mümkün olur (Bogdanović, Christie ve Guzman, 2016, 386). Dönüşümün ardındaki politik ideoloji, yeni bir başlangıcı selamlama girişimi olarak açıklanabilir.

2.1. POLİTİK PEYZAJDA ROMA VE AUGUSTUS TAPINAĞI

Yukarıdaki tanımlardan hareketle, bir peyzajı politik yapan fiziki yapılardır, bu çalışmada ise bu, Roma ve Augustus Tapınağı ile vücut bulur (2). Büyük ihtimalle Roma'nın Galatia Eyalet merkezini şekillendirmeye başladığı zamanlarda Ankyra'da en azından şimdiye kadar yürütülmüş arkeolojik kazılarla tespit edilebilmiş bir anıtsal bir mimariden söz etmek zordu. Topografyadaki en hakim yapılar Frig varlığını yansıtan tümülüsler olmalıydı (3). Kentin tarihsel sürekliliğinin anıtsal boyuttaki yegane temsiliyet ögesi olan bu tümülüsler peyzajı şekillendirmekteydi. İngiliz Assurolog R. Campbell Thompson (1910, 183, pl. 1), Ankara-Ereğli arasında gerçekleştirdiği araştırması sırasında dört gün kadar Ankara'da kalmış ve onaltı tümülüsün mevkiini gösteren bir kroki hazırlamıştır (Şekil 1) (4). Pausanias (I. 4. 5), kenti Frigler'in kurduğunu iddia eder. Özgüç (1946, 574-8, 584-593), Roma ve Augustus Tapınağı'nın üzerinde yükseldiği Hacı Bayram Veli Tepesi ve eteklerinde yapılmış kazılardan elde edilmiş olan buluntulara dikkat çekerek Frig yerleşim sahasının söz konusu alanda olduğunu ifade etmektedir.

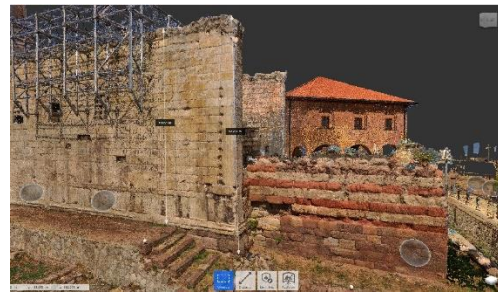

Şekil 1. Campbell Thompson'un haritalandırdığı tümülüslerin dağılımı (Campbell Thompson, "A Journey by Some Unmapped Routes in the Western Hittite Country between Angora and Ereğli", 1910, 183).

Politik ve ekonomik anlamda hali hazırda Gordion ve Ankara gibi Frig döneminin başlıca merkezleri Galatlar tarafından da iskana devam edilmiştir (Darbyshire vd., 2000, 87). Galatlar'ın Ankara ve çevresinde kale yerleşimleri mevcuttur (Magie, 1950, 455; Mitchell, 1993, 85; Arık, 1934, 102-167). Antik kaynaklar da kentte Tektosaglar'ın bir kalesi (phrourion) olduğunu düşünmemize fırsat verir (Strabon, XII. 5. 2). Kalelerin birer idare ve yaşam merkezi olduğu yerleşim dokusunda Galatlar, hakimiyetlerindeki toprakları buradan yönetiyorlardı (Mitchell, 1993, 84-85). Frig, Galat ve Roma iskanlarının üstüste gelerek devamlılığının sağlandığı Ankyra, MÖ 25 ile birlikte yönetsel düzenlemenin ardından Roma'nın Galatia Eyaleti'nin yönetim merkezi haline gelmiştir (Strabon, XII. 5. 1; Coşkun, 2021, 141) (5). Ayrıca kazılar neticesinde tespit edilmiş olan bir takım materyal kültür öğeleri de Galat varlığına bir nebze de olsa işaret eder (Temizsoy vd., 1996, 9-15; Bennett, 2019, 239) (6). Tapınağın üzerinde kurulu olduğu tepe Kybele ve Men tapınımına ev sahipliği yapmış kutsal bir alandı (Krencker ve Schede, 1936, 42) (7). Tepenin aynı amaçla kullanımı yani bir tapınım alanı olarak sürekliliği, farklı kültürlerin aynı alana benzer anlamlar atfetmesiyle mümkün olmuştur. Böylece anlamlar tamamen kaybolmayıp, üst üste gelerek ya da eklentilerle mekanda varlığını sürdürmüş, birbirine nüfuz

etmiştir (Lefebvre, 1974, 182). Her kültür kendinden bir önceki katmana müdahil olur ve kendi tahakkümlerinde alanı farklılaştırma gereği duyar. Nitekim, Frig kültürü, Galat kültürünün devamlılığında birleştirici unsur olmuş ve Anadolu'ya yeni yerleşen Galat nüfusunun beraberinde getirdiği kültür üzerinde adaptasyonlarını tetikleyen bir değişim mekanizmasını işler hale getirmiştir. Yani, Anadolu kültürünün unsurları, Galat topluluklarının kültürel karakteri üzerinde özellikle inanış ve ritüellerde güçlü bir etki yaratmıştır (Darbyshire vd., 2000, 95). Pessinus'ta Kybele kültünü benimsemeleri ve kültün rahiplik görevini üstlenmeleri bu etkinin önemli bir göstergesidir (Cunliffe, 2018, 204). Böylece Galatlar, Frig coğrafyasını sönmüleyen ve ama bir yerde köklü Anadolu kültürünün sürekliliğini sağlayanlar olmuşlardır (Coşkun, 2012, 62). Galat etkisinin Roma yönetimindeki kente yansımaları yine aynı tepe üzerine kurulmuş olan tapınaktaki yazıttan izleyebiliyoruz. Antae üzerinde yer alan metin, Tanrı Augustus ve Tanrıça Roma'nın tapınağına hizmet etmiş Galat elitlerini ve işlerini aktarırken aslında imparatorluk himayesi ile Galatlar'ın birliğinin göstergesi olarak okunabilir (8). Diğer bir deyişle, yeni yönetim düzeninin bir mimari ile görselleştiği topografyada, yerel kimliğin ifadesi ve hatırlatılması mümkün kılınmıştır. Ayrıca yazıt, Ankyra'nın Galat kimliği ve Roma egemenliğinin bir tezahürü olan tapınağın elitler tarafından hamiliğinin altını çizer niteliktedir. Kentin ileri gelen Galatlar tarafından tapınak alanının bağışlanması, imparatorun kendisinin ve eşinin heykellerinin dikilmesi, Roma ve Augustus onuruna düzenlenen şöenler ve "Romalı" olarak nitelendirilebilecek gladyatör dövüşleri ve hayvan avları gibi etkinliklerin finanse edilmesinin (Görkay ve Mitchell, 2011, 91; Cooley, 2009, 3; Uzunarslan, 2021, 326, 335) arkasındaki motivasyon yeni kültür ile bir önceki arasında bağ kurmaya, entegrasyona işaret etmektedir. Bir diğer vurgu ise tapınağı politik kılan Res Gestae yazıtı ile Augustus'un işlerinin aktarılmasına istinaden rahiplerin de anta duvarlarındaki yazıt ile benzer etkiyi yaratma çabası ya da Galatlar'ın imparatorluk düzeninin hamiliği ile imparatorluğun koruyuculuğunu bir araya getirme isteği olarak okunabilir (Cooley, 2009, 13) (9). Bir yerde mimari ölçekte merkez ve çeper ilişkisi vücut bulur.

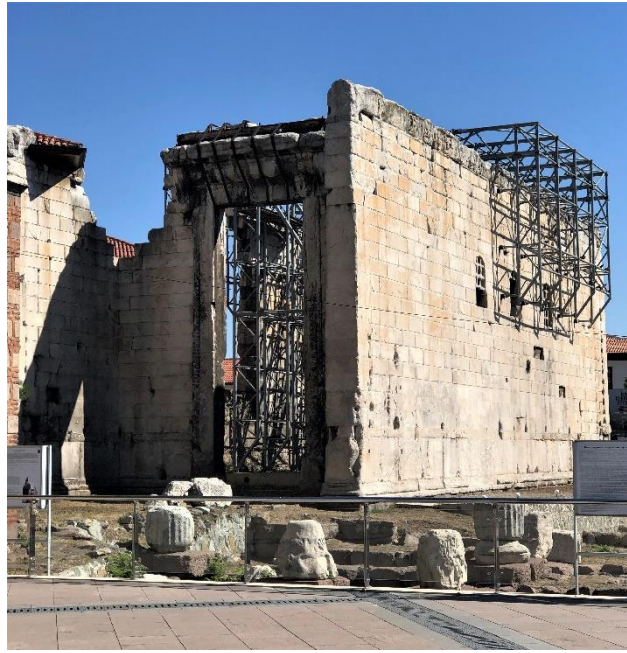
Yeni yönetim düzeniyle birlikte şekillenecek olan Ankyra'da bir anlatı oluşturulması, Roma ve Augustus Tapınağı ile başlamıştır (Şekil 2-3) (10). Her ne kadar tapınağın inşa sürecine dönük olarak çeşitli argümanlar bulunsun da güncel yaklaşım tapınağın Augustus Dönemi'nde inşa edildiği yönündedir (Görkay ve Mitchell, 2011, 91-92). Lefebvre (1974, 281), politik tasarımın inşa süreci ile mümkün olduğunu söyler. Peyzaja yeni bir eklenti, bütünü değiştirir ve dokuya müdahale eder. Egemen, kendini mekanda görünür kılar ve bu da mimari ile söz konusu olur, dolayısıyla bir anıtta aranan şey bir düşüncenin ifadesidir (Lefebvre, 1974, 163).

Şekil 2. Roma ve Augustus Tapınağı 3B tarama verisinden elde edilmiş görüntüleri (Ölçüm: Ç. Kılınç).

Mimari, başta belleği kaçınılmaz olarak şekillendirir ve toplum algısının oluşturulmasında kuvvetli araçlardan biridir (11). Romalılar'ın mekan kurgusu oldukça propaganda yüklüdür. Mesela Campus Martius, egemen olanın ürettiği görsel dilin tezahür alanı olarak nitelendirilebilir. Burası, Roma kentinin önde gelen Cumhuriyetçi sakinlerinin kendi

başarılarının ve kamuya karşı sergiledikleri cömertliklerinin bir nişanesi olarak yaptırdıkları tapınaklarla süslüydü (Jacobs ve Conlin, 2015, 4-12). Augustus döneminde, kendi Mausoleum'unun da içinde bulunduğu yeni yapıların inşa edilerek Roma'nın üstünlüğünün ve imparatorluk mimarisinin gözler önüne serildiği bir vitrine dönüşmeye başlamıştı. İmparatorluk imgesinin görüngüsünde yer alan sivil ve askeri sıfatları bir araya getiren mimari, bu alanı donatmaktaydı. Augustus'un Campus Martius'un kuzeyinde temsiliyet alanını oluştururken süphesiz mimarisiyle ebedileşmek isteği vardı ve nitekim modern literatürde mimari düzenlemesinden dolayı tümülüs olarak da bilinen Mausoleum ve sonrasında başarı ve işlerini aktardığı Res Gestae Divi Augusti (RGDA) yazıtının da burada yer alması bir tesadüf değildi. RGDA, bir otobiyografiydi ve Augustus ziyaretçilerine, sivil ve askeri iki yönüyle gerçekleştirdiği işleri, bir imparator olarak anılmasıyla ilgili olaylar örgüsünü aktarıyordu.

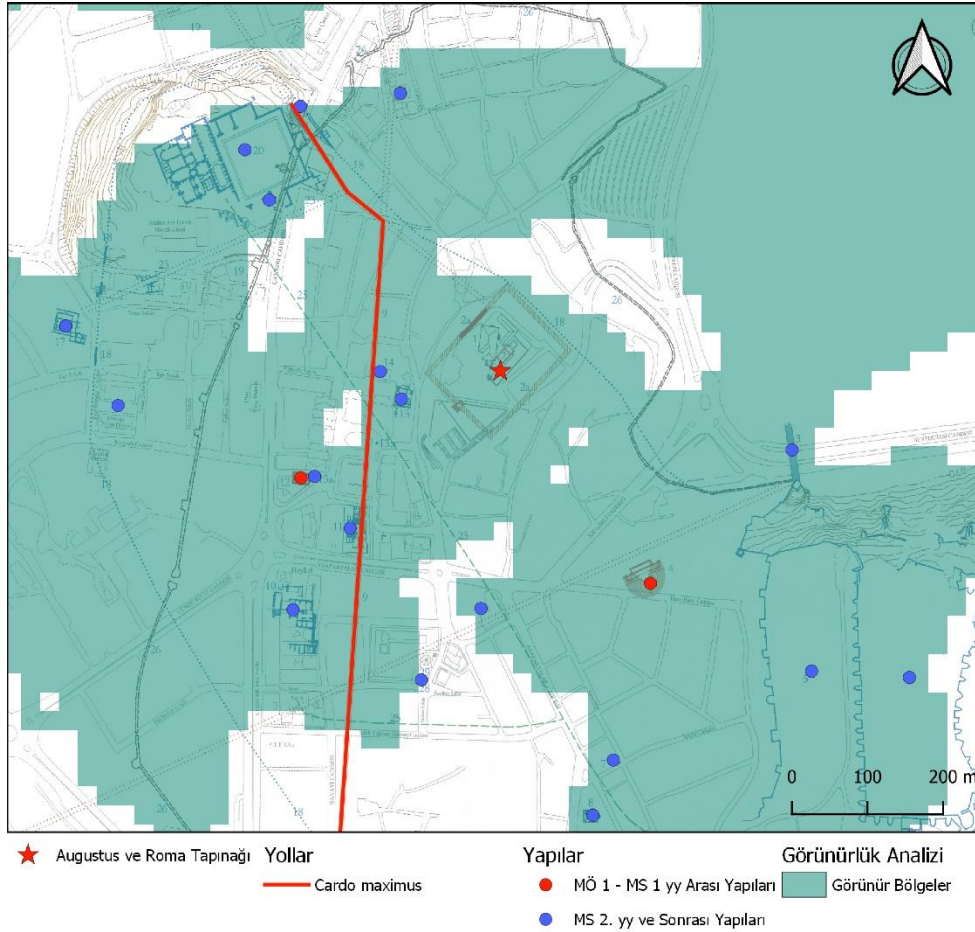
Şekil 3. Roma ve Augustus Tapınağı (Fotoğraf yazara aittir).

RGDA'da imperium yetkisiyle donatılmış Augustus, barış getiren (12) ve huzuru sağlayan, bunun tesisi için askeri hareketleri meşru kılan söylemiyle yeni bir sosyal ve siyasi yapının haberini verir (Caesar Augustus, Monumentum Ancyranum, III.2; XII.2; XV.1; XXVI.2). Imperium terimi, hem askeri hem sivil alanda komuta yetkisi anlamını taşır. Ayrıca imperium Richardson'ın belirttiği gibi, Cumhuriyet ve Erken İmparatorluk Dönemi'nde "bölgesel" bir nitelik kazanmıştır ve Roma'nın kudretini nitelediği gibi hükümdarlık sınırını da tanımlar. Richardson, anlamdaki bu genişlemenin gücün tek kişide, mesela Augustus'ta, toplanması ile örtüştüğünü ifade eder (Richardson, 1991, 1-7) (13). Nitekim, RGDA'nın, Augustus'un vasiyeti üzerine tümülüsünde yer almasının ardından (Suetonius, Aug. 101.40) kendinden sonra Tiberius'un önerisiyle Senato'nun, eyalet yöneticilerine metnin, halka duyurmak üzere yaydığı görüşü her ne kadar antik kaynaklarla desteklenmiyor olsa da yeni yönetsel düzenin ve gücün tek elde toplandığının bilinirliğini sağlamaya dönük olmalıdır (Cooley, 2009, 11) (14). Yine yazıttaki eyaletler bazında bir yönetim politikasının vurgusu merkez-çeper bağlamında bakıldığında genişleyen sınırların getirdiği heterojen sosyal yapının idaresinde 'imparatorluk' düşüncesine gönderme yapar (Caesar Augustus, Monumentum Ancyranum, XXVI). Bu yeni 'barış' ortamında çeperdeki yerel toplumlar, merkezin orduları ve garnizonlarının sağladığı güven ortamının koruması altındadır (Isaac, 2017, 103).

Lefebvre (2019, 256), politik mekanın edimlerle oluşmadığını, böyle bir mekanın ortaya konmasında imgelerin, ve sembollerin binaların yapımına katkı sunduğunu düşünür. Bu anlamda taşa işlenmiş anlatının mekandaki yeri de önemlidir. Roma ve Augustus'un tapınak üzerinden izleyiciyle iletişime geçtiği RGDA, pronaosta yani tapınağın tanrıyla buluşma mekanı olan (15) ve kült heykelinin de bulunduğu naos bölümüne girişin yapıldığı alanda, imparatorluğun resmi dili Latince olarak yer alır (16). Böylelikle yapı içte, yeni imgenin aktarılması için donatılmışken içerde harmanlanmış olan mesaj ise güneydoğu cella duvarının dış kısmında original dilini tam karşılamayan bir çeviriyle izleyicinin anlayacağı dilde yani Yunanca olarak iletilmiştir. Bu, bir yerde imparatorluğun geniş coğrafyalara yayılmış yönetim (eyalet) anlatısının, merkez ve çeper sisteminin tezahürüdür. Antae duvarları ise pronaostaki mesaj ve eyaletin yeni kültürlerini gözetip düzenin hamiliğini ve garantörlüğünü üstlenmiş Galatyalı rahiplerin işlerini sunan yazıtla donatılmıştır. Tüm mekan böyle bakıldığında bir anlatı yumağı gibidir.

Hem sivil hem de askeri mimari Augustus ideolojisinde önemli bir yer tutar (Wood, 2003). RGDA ile ise mimari ile amaçlanmak istenen yazıya dökülür, politik kariyeri, inşa ettirdiği binalar, imparatorluk yurttaşları için yapılan harcamalar, askeri başarılarla taçlandırılır, bu iki pratik bir mekanda birleşir ve güçlü bir dile dönüşür. Olasılıkla gerçeklikten ziyade toplum algısının şekillendirilmesini amaçlayan bu metin, Augustus'un meşruiyetinin ideolojik bir manifestosudur. Düşünsel bir sistemin tasarımında mimarlık ürününü araçsallaştıran yazıt, izleyicisi ile buluştuğu andan itibaren bir algı biçimleyici, bir bellek oluşturucu vazifesi görmeye başlamış olmalıdır. Tapınağa politik bir imaj sağlayan RGDA, Roma'nın uzak bir eyaletinde imparatorluk himayesi tarafından kuşatılmanın görsel bir dilidir (Güven, 1994, 54-55; Güven, 1998, 40).

Mekanın temsili, politik olmasının yanında RGDA ile donatılmış olmasından dolayı askeri motivasyonu da imgesinde barındırır. Imperium yetkisine haiz bir imparatora adanmış ve onun askeri zaferlerinin ifadesiyle süslü olan tapınak, batıdan-doğuya Roma ordularının doğu sınır bölgelerinin kontrol ve güvenliğinin sağlanması sürecinde askerlerin hareket güzergahı üzerinde bulunan önemli bir kesişimde yer alan bir eyalet başkentindeydi ve kent imparatorluk lejyonlarının geçiş trafiğine tanık oluyordu (Mitchell, 2011, 58). Şüphesiz, tapınak imparatorluk gücünün temsili olarak orduların maneviyatını güçlendiren bir unsur olarak da izleyicilerini etkilemiş olmalıydı. Diğer bir yandan kente karakter kazandıran bir yapıydı, evvelinde Ankyra daha ihtişamlısına sahip olmamıştı, bundan dolayı olmalıdır ki diğer mimari, çevresinde üremeye başladı (Şekil 4). Kentin damarları olan caddeler mekansal olarak iki eksenli bir düzen oluşturup ve tapınak, kuzey-güney yönlü ana caddenin (cardo maximus) hemen yakınında ve aynı zamanda bu caddenin üzerindeki kamu binalarından uzanan sütunlu yol ile caddeye bağlanmaktaydı (Kadioğlu ve Görkay, 2011, 245). Tapınak, daha sonra etrafında gelişen Roma kentinin planlanmasında vurgu noktası olarak karşımıza çıkmaktaydı.

Şekil 4. Tapınağın yakın çevresindeki gördüğü alan ve bu alan içinde kalan tapınak ile çağdaş ve sonrasındaki kent gelişimi (M. Kadioğlu, K. Gökay ve S. Mitchell'in *Roma Dönemi Ankyra* kitabında yer alan dönemsel Ankyra kent planından uyarlanmıştır).

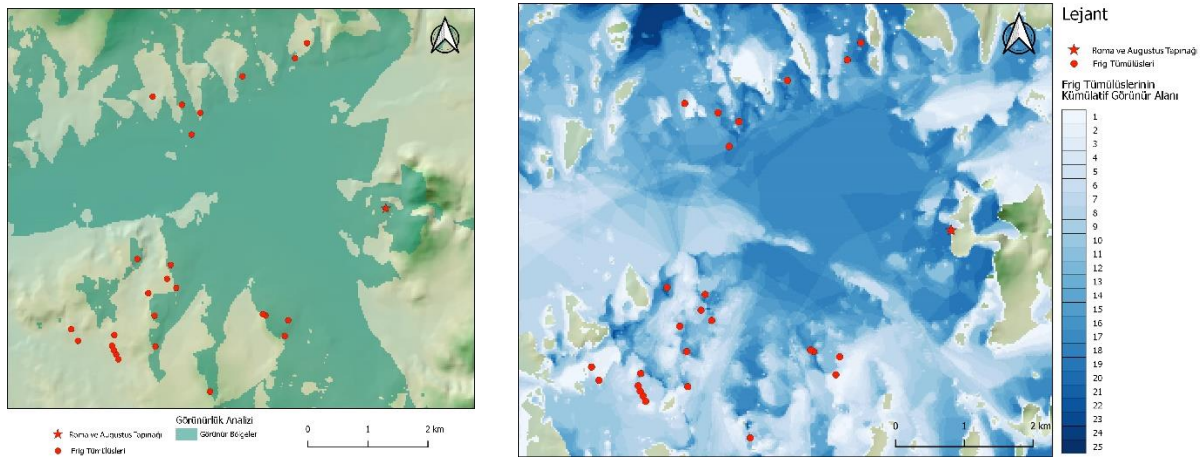
3. POLİTİK PEYZAJIN ÜRETİLMESİNE CBS İLE BİR BAKIŞ

Yapının peyzaj üzerindeki görünürlüğü ile iletilmek istenen mesaj arasında bir bağ olduğunu söylemek mümkündür ve görünürlüğü fazla olan öğelerin daha çok kişiye mesajını iletme potansiyeli vardır. Çevredeki yüksek noktalar (doğal peyzajda zirve noktaları, yapıli peyzajda ise binalar gibi) ister istemez dikkat çeker ve öge ile izleyici arasında bir iletişim de bu yolla sağlanmış olur. Böylece görünürlük, izleyicinin mekanı anlamlandırdığı algısal bir süreç olarak yorumlanabilir (Llobera, 2003, 25). Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS), peyzaj çalışmalarında geçmişin insanların çevrelerini deneyimleme, algılama ve şekillendirmede atıkları adımlara dönük önermeler üretmekte kullanılmaktadır ve çevrenin sosyal ve politik bir çıktı olarak ele alındığı, farklı toplumların aynı fiziki çevreyi nasıl farklı deneyimlediklerine odaklanan çalışmaların geliştirilmesinde güçlü bir araçtır. CBS içindeki en temel araçlardan biri, yapıli ve doğal öğelerin, içinde bulunduğu peyzaj bağlamında görsel iletişim açısından irdelemeye yardımcı olan görünürlük (viewshed) analizidir (Sullivan ve Unwin, 2003) (17). Bu mekansal analiz, görsel yapılanmanın nasıl olduğunun incelenmesini ve birbirini gören alanların okunabilmesini sağlar ve görünür olmanın, gücün temsiliyetine olan katkısını, peyzajda yaratılan tezahürün sınırlarının anlaşılmasına yardımcı olur (18).

Manzaraya hakim noktalar ve görsel olarak baskın bir mevcudiyete sahip topografik öğeler yüksek görünürlüklere sahiptirler ve kültürler bu alanları genellikle tasarruf ederler, bazen gözden saklayarak bazen de ikonik bir mimari ile. İmparatorluklar egemen oldukları alanı belirleme ve mevcudiyet temsili olarak mimariyi seçer. Roma ve Augustus Tapınağı şüphesiz

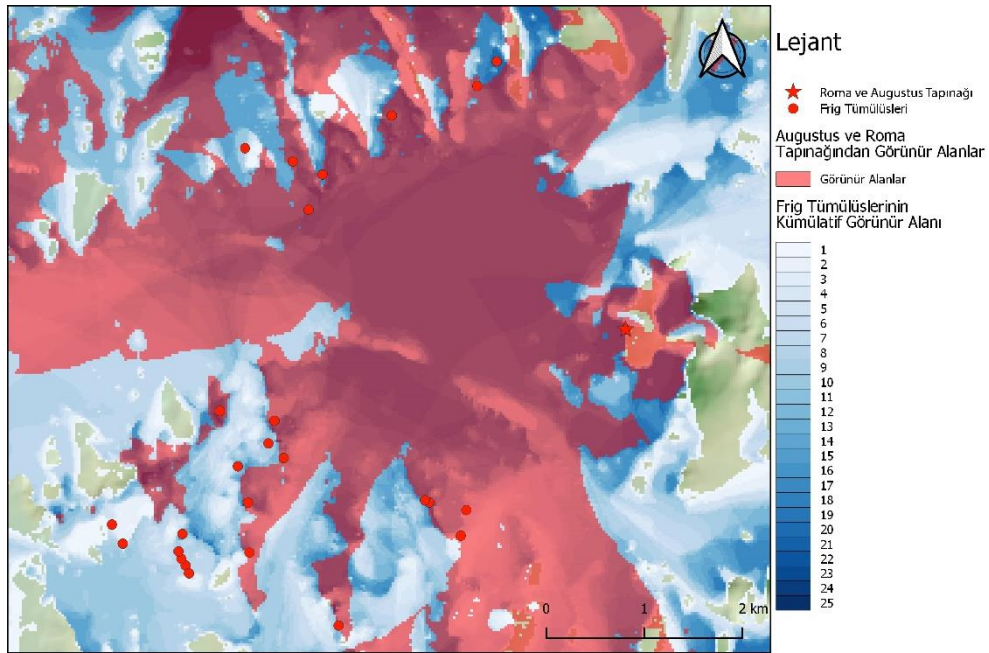
Galat bölgesindeki yeni yönetim düzeninin yansımasıydı. Topografik açıdan tapınak, üzerinde yükseldiği tepeyle çevresindeki platoya oldukça hakim bir noktada geniş bir görme alanına sahipti (Şekil 5). Yer seçimi tesadüfi değildi, yönetsel gücün hükmettiği yeni coğrafyasında kendini görünür kılmak için topografyanın ve geleneklerin yardımına başvurması da akıllıca bir yoldu. Tepe Frig ve Galat dönemlerindeki ritüellere ev sahipliği yapmış kutsal alandı, tıpkı günümüzde olduğu gibi (Gültekin ve Canbolat, 2019). Tapınak, tepe üzerinde Roma varlığının nişanesi, tümölüs olarak adlandırılan Mausoleum'undaki gibi ilk imparatoru meşru kılarak Augustus'un otobiyografisini taşıyan, Frig peyzajının göstergeleri tümölüslerin görünür alanı ile çakışık bir alana hakim (Alanyalı-Aral, 2017, 29-33; 36) (19) diğer deyişle kendinden evvelki kültüre eklenilerek nüfuz eden, dönüştüren bir temsiliyete sahipti.

Görme alanının batıya (kuzeybatı ve güneybatı yönleri ile) dönük ve bu yönde yüksek oranda görünürlüğe sahip olması, peyzajdaki konumlanmasında baskın kültürün öğeleri Frig tümölüsleriyle imgesel bir ilişkisellik kurmuş olduğunu söylemeye imkan verebilir (Şekil 5).

Şekil 5. Tapınağın ve Frig Tümölüslerinin gördüğü alanları gösteren görünürlük analizi.

Tümölüslerin de peyzajı tanımlayan ve şekillendiren, dini, sosyal ve politik gücün yansıması anıtlar olduğu (Carstens, 2016, 49) düşünüldüğünde, politik içeriklerle donatılmış mekansal bir konfigürasyon olan tapınağın, ritüel süreklilik gösteren peyzajda imparatorluk yönetiminin görsel tezahürü olarak bölgenin geçmişine entegre ve aynı zamanda toplum algısını şekillendiren bir yapı olarak yükseldiğini söylemek mümkündür. Nitekim tümölüslerin peyzajdaki görünürlük alanlarına bakıldığında arkeolojik kazılar ve antik kaynaklar ile tanımlanmış Frig etki alanını kapsayacak nitelikte olduğu görülmektedir. Ayrıca tümölüsler topografyada yükseltiler üzerinde mekansal iletişimi sağlayan geçit hattı niteliğindeki düzlüklere oldukça hakim konumdadır. Dağılımları, kuzeybatı-güneybatı hattında yoğunluk göstermektedir. Roma ve Augustus Tapınağı'nın batıya yönelmiş görünürlük alanı, tümölüslerin kümülatif görünürlük alanı ile örtüşmektedir (Şekil 6). Bu da, her iki hakim kültürün peyzajı yönetmekteki çabalarının benzer olduğunun göstergesi olarak anlaşılabilir (20).

Şekil 6. Roma ve Augustus Tapınağı ile Frig Tümlüslerinin çakışan görünür alanlarını gösteren harita.

4. SONUÇ

Ankyra Roma ve Augustus Tapınağı'nın içinde yer aldığı peyzaj, tarihsel süreç boyunca inşa edilerek egemenin temsiliyet alanı olmuştur. Oldukça güçlü bir anlatı dili olan ve politik birer anıt olarak düşünülebilecek tümülüsler ile Frigler'in peyzajı şekillendirdiği söylenebilir. Ardılları ve materyal kültür bağlamında tanımlaması zor olan bölgenin yeni sakinleri Galatlar, kendilerine miras kalan kültürü sürdürmeyi tercih etmişler ve Roma'nın bölgeye intikali ile işbirliğini öncelemişlerdir. Roma egemenliğinin ilk anıtı olan tapınak, peyzajın sürekliliğine dikkatlice eklemlendirilmiştir. Sonuç olarak, politik peyzaj ile yönetsel gücün ideolojisinin temelini oluşturan 'alan' tanımlanmaya çalışılmıştır. Yeni kurulmuş eyaletin yeni başkentinin tasavvurunda bir tapınak ile alanın yeniden üretimi ve yönetsel gücün toplum üzerinde tahakküm kurmaya yönelik algı oluşturmaktaki süreci, önceki hakim kültürün ve yerel kimliğin yeni tasarıya eklemlenmesi, sürekliliğin sağlanmasına tapınak özelinde bakıldığında topografik anlamda konumlandırılmasının tesadüfi olmaktan ziyade bir program dahilinde olduğu anlaşılır. Bu esnada bir mekansal organizasyon dahilinde konumlandırılmış tapınağın izlediği alanın tespiti ve görünürlüğü bu önermeyi destekler.

KAYNAKLAR

- Akurgal, E. (1994) Augustus Tapınağı ve Yazıtlar Kraliçesi, *Ankara Ankara*, der. E. Batur, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul; 33-50.
- Alanyalı-Aral, E. (2017) Ankara Kentinde Frig Dönemi İzleri: Frig Tümölüsleri Üzerine Bir Araştırma, *TÜBA-KED* (15) 21-43.
- Arık, R.O. (1934) Karalar Hafriyatı, *Türk Tarih Arkeoloji Etnografya Dergisi* (2) 102-167.
- Bennett, J. (2019) The Annexation of Galatia Reviewed, *Adalya* (22) 223-257.
- Bogdanović, J., Christie, J. J., Guzman, E. (2016) Ontological Relations and the Spatial Politics of Capital Cities, *Political Landscapes of Capital Cities*, eds. J. J. Christie, J. Bogdanović, E. Guzman, Boulder: University Press of Colorado, Boulder; 377-390.
- Boyana, H. (2012) Antik Dönemde Ankara Tanrıları ve Kültleri, *Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu, 25-26 Ekim 2011*, der. Y. Kurt, Ankara; 557-575.
- Dürüşken, Ç. (2007) *Caesar Augustus, Monumentum Ancyranum, Ankara Anıtı*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Carstens, A. M. (2016) Tumuli as Power Political Statements. On Tumuli in Cyprus in an East Mediterranean and Anatolian Context, *Tumulus as Sema. Space, Politics, Culture and Religion in the First Millenium BC*, eds. U. Kelp, O. Henry, De Gruyter. Berlin-Boston; 43-53.
- Cooley, A. E. (2009) *Res Gestae Divi Augusti: Text, Translation, and Commentary*, Cambridge.
- Coşkun, A. (2012) Intercultural Anthroponomy in Hellenistic and Roman Galatia, *Gephyra* (9) 51-68.
- Coşkun, A. (2014) Neue Forschungen zum Kaiserkult in Galatien. Edition der Priester-Inschriften des Ankyraner Sebasteions (OGIS 533 = Bosch 51) und Revision der Frühen Provinzialgeschichte, *Der Beitrag Kleinasiens zur Kultur- und Geistesgeschichte der griechisch-römischen Antike, Akten des Internationalen Kolloquiums, Wien, 3 –5 November 2010*, ed. J. Fischer, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. Wien; 35-73.
- Coşkun, A. (2021) Galat Krallıkları, *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu: Krallar, İmparatorlar, Kent Devletleri*, der. O. Tekin, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul; 124-143.
- Cunliffe, B. (2018) *The Ancient Celts*. Second Edition, Oxford University Press, UK
- Darbyshire, G., Mitchell, S., Vardar, L. (2000) The Galatian Settlement in Asia Minor, *Anatolian Studies* (50) 75-97.
- David, B., Thomas, J. (2016) Landscape Archaeology: Introduction. B. David, J. Thomas (Eds.), *Handbook of Landscape Archaeology (World Archaeological Congress Research Handbooks in Archaeology)*, Routledge, New York; 27-43.
- Foucault, M. (2007) Questions of Geography, *Space, Knowledge and Power in Foucault and Geography*, eds. J. W. Crampton, S. Elden, Ashgate; 173-184.
- Görkay, K., Mitchell, S. (2011) Augustus ve Roma Tapınağı, *Roma Dönemi'nde Ankyra*, der. M. Kadioğlu, K. Görkay, S. Mitchell, Yapı Kredi Yayınları, Ankara; 79-98.
- Gültekin, N., Canbolat, A. N. (2019) To Maintain the Historical Sacred Spaces: Ankara – Hacı Bayram District, *Gazi University Journal of Science Part B* (7/2) 257-267.
- Güven, S. (1994) Res Gestae Divi Augusti Yazıtı ve Ankara'nın Roma Dünyasındaki Yeri, *Ankara Ankara*, der. E. Batur, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul; 51-61.

- Güven, S. (1998) Displaying the Res Gestae of Augustus: A Monument of Imperial Image for All, *Journal of the Architectural Historians* (57/1) 30-45.
- Güven, S. (2001) Bir Roma Eyaletinin Evrim Sürecinde Galatia ve Ancyra, *Tarih İçinde Ankara II, Aralık 1998 Seminer Bildirileri*, der. Y. Yavuz, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara; 109-122.
- Güven, S. (2019). Monumentum Ancyranum Yazının Anıtı/Mimarlığın Yazısı, *İnci Aslanoğlu için Bir Mimarlık Tarihi Dizimi*, der. T.E. Altan, S. Enginsoy Ekinci, Kalkan Yayıncılık, Ankara; 1-5.
- Isaac, B. (2017) Core-Periphery Notions. *Empire and Ideology in the Graeco-Roman World: Selected Papers*, Cambridge University Press, Cambridge; 99-121.
- Jacobs II, P. W., Conlin, D. A. (2015) *Campus Martius, The Field of Mars in the Life of Ancient Rome*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Jones, H. L. (1917) Strabo, *Geography, Books 10-12*, Loeb Classical Library 49, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts.
- Jones, W. H. S. (1918) Pausanias, *Description of Greece, Volume I: Books 1-2 (Attica and Corinth)*, Loeb Classical Library 93, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts.
- Kadioğlu, M., Gökay, K. (2011) Kent Planı Gelişimi, *Roma Dönemi'nde Ankyra*, der. M. Kadioğlu, K. Gökay, S. Mitchell, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul; 243-252.
- Kortanoğlu, E. (2015) Yunan Tapınağı Olarak İsimlendirilmiş Yapının Temel Doğasına Yüklenmiş Anlam/lar, *Colloquium Anatolicum* (14) 83-101.
- Krencker, M., Schede, D. (1936) *Der Tempel in Ankara*, (Archäologisches Institut des Deutschen Reiches, Denkmaler Antiker Architektur, Band 3), Berlino-Lipsia.
- Lefebvre, H. (1974) La production de l'espace, *Mekanın Üretimi*, çev. I. Ergüden (2019) 6. Baskı. Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Llobera, M. (2003) Extending GIS-based Visual Analysis: the Concept of Visualscapes, *International Journal of Geographical Information Science* (17/1) 25-48.
- Magie, D. (1950) *Roman Rule in Asia Minor to the End of the Third Century after Christ*, Vols. I, II. Princeton University Press.
- Makridi, Th. (1926) Ankara'daki Âsâr-ı Atîka ve Mebâni-i kadime hakkında rapor, *Maarif Vekâleti Mecmuası* (7) 58-67.
- Mitchell, S. (1993) *Anatolia, Land Men and Gods in Asia Minor, Vol. I: the Celts in Anatolia and the Impact of Roman Rule*, Oxford.
- Mitchell, S. (2011) Askeri Kültür, *Roma Dönemi'nde Ankyra*, der. M. Kadioğlu, K. Gökay, S. Mitchell, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul; 57-68.
- O' Sullivan, D., Unwin, D. (2003) *Geographic Information Analysis*, Wiley, Hoboken, NJ.
- Özçakir, Ö., Bilgin Altinöz, G., Mignosa, A. (2017) The Impact of Politics and Ideology on the Transformation of Heritage Values: Hacı Bayram District in Ankara, Turkey, *Intangibility Matters: International Conference on the values of tangible heritage 29-30 May 2017 LNEC*, eds. M. Menezes, D. Rodrigues Costa, J. Delgado Rodrigues, Lisbon; 241-252.
- Özgüç, T. (1946) Anadolu'da Arkeoloji Araştırmaları I, *Belleten* (10/40) 557-597.
- Richardson, J. S (1991) Imperium Romanum: Empire and the Language of Power, *The Journal of Roman Studies* (81) 1-9.

- Rolfe, J. C. (1914) Suetonius, *Lives of the Caesars, Volume 1: Julius, Augustus, Tiberius, Gaius, Caligula*, introduction by K. R. Bradley, Cambridge.
- Serin, U. (2018) Ankara and the Temple of Rome and Augustus in the Late Antique, Byzantine and Turkish Periods, eds. P. Botteri, V. Veronesi, S. Ravalico, *Progetto Ancyra. Il tempio di Augusto e Roma ad Ankara*, Edizioni Università di Trieste, Trieste; 335-377.
- Smith, A. T. (2003) *The Political Landscape: Constellations of Authority in Early Complex Polities*, University of California Press, Berkeley.
- Temizsoy, İ., Arslan, M., Akalın, M., Metin, M. (1996) Ulus Kazısı 1995, *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1995 Yıllığı*, Kültür Bakanlığı Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara; 17-33.
- Thompson, R. C. (1910) A Journey by Some Unmapped Routes in the Western Hittite Country between Angora and Ereğli, *Proceedings of the Society of Biblical Archaeology Fourth Meeting, June 8th, 1910*, London; 181-191.
- Uzunarslan, A. (2021) Roma İmparatorluk Dönemi'nde Ankyra'da Agonistik Festivaller, *Asırlık Çınar Anadolu Medeniyetleri Müzesi 100 Yaşında*, der. Y. Kırac, U. Alagöz, Z. F. Taşkıran, A. Alpagut, Ankara; 315-342.
- Wheatley, D., Gillings, M. (2002) *Spatial Technology and Archaeology: The Archaeological Applications of GIS*, Routledge, London.
- Wood, S. (2003) Urban Imagery and Visual Narrative: The Campus Martius in the Age of Augustus. *The School of Historical Studies Postgraduate Forum e-Journal*, Edition Two.

GÖNDERMELER

- (1) Smith, Mezopotamya kültürlerinden referansla erken dönem şehir devletlerine odaklanarak politik peyzajı irdelemiştir. Bu bağlamda, daha geniş çalışma alanları ile ortaklaşmak adına farklı ölçeklerde bir araya gelmiş politik peyzajları üç temel kategoride ele almıştır: Fiziki alan üzerindeki ulaşım, iletişim, arazi kullanımı, idari ve ekonomik düzenlemelemeden oluşan tecrübe, özne ve fiziki alanlar arasındaki duysal etkileşimi işaret eden mekansal algı ve görsel temsiliyetleri, mekansal teoriyi ve felsefeyi irdeleyen mekansal hayal etme pratiği olarak tanımlar.
- (2) 2017 yılına kadar Ankara'nın tarih ve arkeolojisine dönük olarak yapılmış tüm yayınlar Serin (2018) tarafından Progetto Ancyra ile bir araya getirilip sunulmuştur. Progetto Ancyra, tapınak özelinde yürütülmüş, yazıtların ve tapınağın belgelenmesi ve korunmasına dönük eylem planlarının hazırlanmasını sağlayan kapsamlı bir proje olup Ankara çalışmaları için başvuru niteliğine sahiptir.
- (3) Tümölüslerde ilk çalışmalar Makridi Bey tarafından başlatılmıştır, Makridi, T. (1926) Ankara Höyüklerindeki Hafriyata Dair Rapor, Maarif Vekâleti Mecmuası (6) 35-45; Anıtkabir Alanı 1 ve 2 No'lu tümölüsler için; Özgüç T., Akok, A. (1947) Türk Tarih Kurumu adına Anıt-Kabir alanında yapılan tümölüs kazıları, Die Ausgrabungen an Zwei Tumuli auf dem Mausoleumshügel bei Ankara, Belleten (11/41) 57-85; Gazi Orman Fidanlığı "A" tümölüsü için Koşay, H. Z. (1933) Ankara Gazi Orman Fidanlığı'nda bulunan Eserler Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi (1) 5-21; Tuna, N. (2007) ODTÜ Müzesi'nin Ankara Frig Nekropolünde Araştırma ve Kurtarma Kazıları, Friglerin Gizemli Uygarlığı, der. H. Sivas, T. Tüfekçi Sivas, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul; 99-113.
- (4) En güncel çalışma için bkz. Alanyalı-Aral, 2017, 21-43. Yazarın yaptığı değerlendirmeye göre, Frig yerleşim alanı, Roma ve Augustus Tapınağı'nın da içinde bulunduğu bölgedir ve yazarın tümölüslerin mekansal dağılımına dönük yaptığı öneriye göre tümölüsler çekirdek yerleşimde peyzajdan okunabilecek lokasyonlarda yer alıyor olabilirdi.

- (5) Coşkun, Galat topraklarının bir Roma eyaletine dönüşmesinde Amyntas'ın yenilgisinin ardından Romalılar'ın elde etmiş oldukları arazilerin orduya hizmet vermiş kıdemli askerlerin tasarrufuna sunulmuş olmasının hızlandırıcı olduğunu ifade eder.
- (6) Bennett, Augustus Tapınağı ve Ulus bölgesinde gerçekleştirilmiş eski kazılara ve bu kazılardan elde edilerek Frig ve Hellenistik döneme tarihlendirilmiş seramik verisine güncel çalışmalar ışığında yeniden bakılması gerektiğini vurgular.
- (7) Krencker ve Schede ayrıca tapınağın giriş cephesinin Anadolu geleneğinde Kybele ya da Magna Mater gibi Anadolu tanrıçaları ile ilişkili kutsal alanların mekan düzenlemelerine uygun olarak batı yönelimli olduğunu söyler ve bu da tapınağın üzerinde yükseldiği kutsal alanın sürekliliğine işaret eder niteliktedir. Aynı zamanda tapınağın Roma'ya adanmış olması da bu duruma bir açıklama oluşturabilir, bkz. Akurgal, 1994, 36. Öte yandan, tapınağın yerinde evvelden Frig kökenli Men tapınımı olduğu, bu kültün de tespt edilmiş olan sikkeler üzerindeki betimlerinde ve yazıtlar özelinde bakıldığında Roma Dönemi'nde oldukça yer bulduğu görülmektedir (Boyana, 2012, 560-562).
- (8) Yirmi üç rahibi içeren listeye dönük güncel tartışma için bkz. Coşkun, 2014, 35-73; Coşkun, 2021, 141.
- (9) Güven, Res Gestae Divi Augusti'nin Anadolu'da 3 kentte yer almış olmasını Augustus dönemi ile birlikte imparatorluğun doğu politikası gereğince birbirinden farklı yapılarıdaki toplumlara ev sahipliği yapmış Galatia Bölgesi'nde siyasi birliğin sağlanması ve pekiştirilmesine dönük bir uygulama olarak değerlendirmektedir (1994, 55-57).
- (10) Yazar tarafından 2020'de Koç Üniversitesi Anadolu Medeniyetleri Araştırma Merkezi Doktora Sonrası Burs desteği ve Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin izni ile tapınakta Temmuz 2020'de Odabaşı Mimarlık aracılığıyla 3 boyutlu yersel tarama çalışması gerçekleştirilmiş ve her geçen gün bozulma ve yıpranmalara maruz kalan tapınağın ve yazıtın güncel durumuna dönük bir belgeleme yapılmıştır. Söz konusu figür bu çalışmadan üretilmiştir.
- (11) Güven, tapınağın mimari üslup açısından değerlendirildiğinde Roma Dönemi tasarımıyla uzak, Roma'nın doğu politikası çerçevesindeki program dahilinde, Anadolu kökenli bir kültürün kutsal alanı üzerinde yer almasının özelinde geçmişin kapsandığı siyasi birleştiricilik bağlamında görülmesi gerektiğini vurgular (1994, 59). Ayrıca Güven, buna ilaveten, temel seviyesinde ise harçlı uygulamaların olması Roma inşa tekniğinin görüldüğü erken örnekler arasında yer almasına sebebiyet verdiğini ifade eder (2001, 112).
- (12) Caesar Augustus, Monumentum Ancyranum, I.5; Roma ideolojisinin unsurlarından biri olan "barış" mefhumu, Augustus'un Romalılara ve müttefiklerine sağladığı siyasal istikrar düzenlemesiydi ve Pax Romana olarak vücut buldu, bkz. Wood, 2003.
- (13) Yeni düzenin kurucusu, düzen ve barışı sağlayan, orduları komuta eden kurtarıcı, geleneklerine bağlı, mütevazı ve yardımsever, adil ve merhametli yanlarıyla Roma'yı ulaştırdığı noktada ideal bir imparator görüntüsü ihdas edilirken kendinden sonrası için de örnek oluşturmaya yönelik bir metin olarak düzenlenmiş olmalıdır, bkz. Cooley 2009, 50. Öte yandan, Güven'in ifade etmiş olduğu gibi kitlelerin üst düzeyden yönlendirilmesine dönük karmaşık mekanizmanın işletilmesinde RGDA, siyasal iletişimin çıktısı olarak görülmelidir (1994, 54).
- (14) Tanrıça Roma'nın Asia Eyaleti'nde bir kült olarak yer alması bir yerde Augustus propagandasının ana unsurunu teşkil eder, nitekim Suetonius Augustus'un herhangi bir eyalette sadece kendisine adanmış bir tapınağı kabul etmeyeceğini ancak Roma ile anılırsa bunun mümkün olacağını aktarır (Aug, 52). Eyaletlere gönderilmiş, imparatorun hatırasını yâd eden bu kopyalardan günümüze kalan en iyi örnek, her ne kadar RGDA'da sınırlara katılan ve yeni kurulan eyaletler arasında ismi geçmese de Galatia'da yer alır.

Ayrıca Anadolu'da bir kaç yerde, Apollonia (Uluborlu) ve Antiokheia ad Pisidiam (Yalvaç)'da fragman olarak tespit edilebilmiştir, bkz. Cooley, 2009, 6-18.

- (15) Kortanoğlu, tapınak mimarisinin mekansal öğelerini, mekanın üretilmesinin arkasındaki düşünsel sürece ışık tutar şekilde ele almakta ve içsel hiyerarşisi özelinde yorumlamaktadır (2015, 86).
- (16) Theodor Makridi, yazıtın tapınağın tasarımında olmadığı, sonradan yüzeylerde düz satırlar oluşturmak suretiyle oluşturulduğunu aktarır (1926, 60). Güven, yazıtın mimariye ekelenerek anıtsallaştırdığına vurgu yapar (2019, 1-3).
- (17) CBS'de görünürlük analizi sayısal yükseklik modeli (SYM) üzerinden gerçekleştirilir. SYM'deki her hücre belirli konumda bir yükseklik değerine sahiptir. Bir noktanın gördüğü alan ile diğer hücreler arasındaki yükseklik farkları kullanılarak analiz gerçekleşir, gözlem yapılan noktadan görülebilen (değeri 1) yada görünmeyen (değeri 0) alanlar belirlendikten sonra boyutu gözlem yapılan alan içinde önceden tanımlanmış alan kapsamında kalan hücrelerin sayısı sayılarak ortaya çıkan sayı SYM'nin hücre boyutuyla çarpılarak hesaplanır (Wheatley ve Gillings, 2002, 181). Bu analizde 100.000 ölçekli haritadan üretilmiş 25 m çözünürlüklü SYM kullanılmıştır.
- (18) CBS, peyzajın temsili ve karakterizasyonu gibi bir çok parametrenin ve insan faktörünün getirdiği değişkenlerin çeşitliliğinden dolayı kesin bilginin üretilmesine her zaman olanak sağlamaz ancak sağladığı altyapı verinin değerlendirilmesi aşamasında bir bakış açısı geliştirmeye katkı sağlar.
- (19) Alanyalı-Aral Ankara'daki tümülüslerin konumlarına dönük olarak yaptığı detaylı çalışma, kentin büyümesiyle imar ve yapılaşmayla yok olmuş tümülüsleri, geçmiş tarihli hava fotoğrafları, kroki ve haritalarda tespit ederek topografik bağlamları özelinde irdeler. Frig dönemi yerleşim merkezini Ulus Hacı Bayram Tepesi olarak yapılmış kazılar özelinde referanslamaktadır. Kendisinin haritalandırdığı Batı tümülüslerinin konum bilgisi bu çalışmaya uyarlanarak kullanılmıştır. Frig dönemi tümülüsleri tapınağın batı ve güney batı yönünde günümüzde çoğunlukla Anıttepe ve Beştepe olarak adlandırılan kent merkezinin sayılı yükseltilerinin etrafında kümelenmiştir. Günümüzde de bu tepelerin güçlü bir mimari dille aidiyet duygularını beslemek üzere donatıldığını görüyoruz. Öte yandan Alanyalı-Aral'ın Chantre'ye referansla belirterek analiz ettiği gibi Roma ve Augustus Tapınağı'nın üzerinde yükseldiği tepe, kuzeyde olduğu düşünülen tümülüsler ile görsel ilişki içindedir.
- (20) Görünürlüğün belirlenmesinde kümülatif görüş alanı analizi sayısal yükseklik modeli verisi üzerinden yapılmıştır. Kümülatif görüş analizi, her bir tümülüs için ayrı ayrı oluşturulmuş ve tümünün görüş alanlarının toplamı kümülatif görüşü meydana getirmiştir. Görüş alanı haritaları sıfır ve bir değerlerindeki matrislerden oluştuğundan hücre bazında bir dizi mekansal referanslı görünür alanının toplanması, belirli bir hücre bir görüş alanında olduğunda her hücre için değeri birer artırma etkisine sahiptir. Kümülatif bir görüş alanı oluşturulduğunda, her hücrenin değeri, o hücreyi görebilen tümülüslerin sayısına karşılık gelir.